

Názory učitelů základních škol na svoji odbornou připravenost utvářet a rozvíjet kompetence žáků k aktivnímu rozvoji a ochraně zdraví a k odpovědnosti za něj

 05.10.2009

THE VIEWS OF ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS ON THEIR ABILITY TO DEVELOP PUPIL COMPETENCY IN ACTIVE DEVELOPMENT, HEALTH PROTECTION AND RESPONSIBILITY FOR IT

Hana Hlavičková¹, Irena Kuhnová², Zdenka Opletalová³

¹Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., hlavickova@vubp-praha.cz

²Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., kuhnova@vubp-praha.cz

³Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., opletalova@vubp-praha.cz

materiály didaktické

ochrana zdraví

učitelé

výchova

výzkum

vzdělávání

znalosti

základní školy

informační zdroje

bezpečnost práce

VÚBP

Abstrakt

Článek seznamuje s průběhem a výsledky dotazníkového šetření zaměřeného na připravenost učitelů základních škol na výchovu žáků ke zdraví a na jejich schopnost orientovat se a využívat při výuce existující didaktické a metodické materiály, informační zdroje a jinou pomoc a odborně se vzdělávat. Šetření se uskutečnilo počátkem r. 2009. Skupinou škol, jejichž učitelé byli osloveni, byly školy ČR vyučující podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Klíčová slova: školy základní, učitelé, vzdělávání, výchova, znalosti, materiály didaktické, zdroje informační, bezpečnost při práci, ochrana zdraví, výzkum, VÚBP, 2009

Abstract

The article acquaints with the course and results of a questionnaire survey which concentrated elementary school teachers' preparedness for health-led education of pupils and their ability to be well versed in it and applying actual teaching (didactic) and methodology aids or materials, information resources and other forms of assistance so they could be able to educate themselves professionally. The survey took place at the beginning of 2009. The schools

whose teachers were addressed were the ones in the Czech Republic that teach according to the Framework Teaching Programme for Elementary Education.

Keywords: elementary schools, teachers, education, training, knowledge, didactics, materials, resources, occupational safety, health protection, research, Occupational Safety Research Institute, 2009

Úvod

Vzdělávací soustava ČR (její kurikulární reforma) počítá s výchovou žáků k ochraně zdraví. Problematika bezpečnosti práce a ochrany zdraví je v nových kurikulárních dokumentech, které využívá probíhající školská reforma, vnímána jako velmi důležitá součást vzdělávání a životních dovedností žáků, budoucích občanů našeho státu. Na úrovni základního vzdělávání (známějšího jako „základní školství“) je jedním z těchto kurikulárních dokumentů *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (RVP ZV). Problematika bezpečnosti práce a ochrany zdraví se objevuje ve všech stěžejních částech RVP ZV od cílů, přes klíčové kompetence, vzdělávací obsah a po průřezová témata. Ve shodě s kurikulárními dokumenty moderních edukačně vyspělých zemí se i v našich kurikulárních dokumentech uplatňuje trend chápat bezpečnost a ochranu zdraví v širších souvislostech, tj. jako výsledek osobnostního rozvoje žáků (jejich postojů, vztahů, tolerance, komunikace, empatie atd.), který je i základem pro chování a rozhodování při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví. Problematika bezpečnosti práce a ochrany zdraví je od 1.2.2005 nedílnou součástí vzdělávacího procesu na základních školách Realizuje se prostřednictvím vzdělávacích oblastí *Člověk a jeho svět* (tematický okruh *Člověk a zdraví*) a *Člověk a svět práce*. Je také obsahem samostatného předmětu *Výchova ke zdraví*. Na základě RVP pro ZV si jednotlivé školy zpracovávají školní vzdělávací programy (SVP) a učební plány (UP), které dokumentují, jakým způsobem a v jakém rozsahu se výchova a vzdělávání žáků ve škole uskutečňuje. ŠVP i UP zahrnují rovněž přístup školy k výchově žáků ke zdraví. Povinnost vzdělávat podle vlastního školního vzdělávacího programu nastala pro všechny školy realizující základní vzdělávání od školního roku 2007/2008.

Vychovávat žáky s kladným postojem k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci je dlouhodobý proces získávání vědomostí, dovedností, schopností důležitých pro správné jednání člověka v běžném, občanském, pracovním a zejména v profesním životě. Na jedné straně tohoto procesu stojí žáci a na druhé jejich učitelé. Právě oni jsou vedle rodičů hlavním článkem kultivačního procesu zacíleného na vytváření správných postojů a kvalitní hodnotové orientace dětí a mládeže. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je si vědomo, že společně s požadavkem nového pojetí vzdělávání žáků na základních školách (na stupni základního vzdělávání) je třeba se zabývat otázkou, zda je vzdělávání budoucích učitelů na pedagogických fakultách přizpůsobeno požadavkům reformy, a jak je vedle toho možné připravit učitele z praxe a některé kroky jsou již podnikány v rámci profesní přípravy učitelů. Není cílem tohoto článku hodnotit přípravu učitelů v programech pregraduálního a postgraduálního, dalšího a celoživotního vzdělávání. Je ale více než zřejmé, že stejně jako je v počátcích uskutečňování nové kurikulární reformy z hlediska obsahu a metoda přístupů ke vzdělávání, je v počátcích také odborná příprava učitelů (v našem případě hovoříme o učitelích základních škol), vč. příslušné kvalifikace pro výchovu žáků ke zdraví a odborných znalostí tématu bezpečnost a ochrana zdraví při práci. Provedené dotazníkové šetření má na jedné straně poukázat na to, jak se učitelé základních škol vypořádávají s požadavkem vyučovat zcela nové téma a jak jsou na tuto skutečnost připraveni po odborné stránce (problematika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) a z hlediska znalostí potřebných k utváření a rozvoj kompetencí žáků k aktivnímu rozvoji a ochraně fyzického, duševního a sociálního zdraví a k odpovědnosti za něj, na druhé straně by mělo představovat východisko, na jehož základě budou podniknuty kroky k podpoře a rozšíření jejich pedagogického působení při výchově žáků v otázce bezpečnosti, rozvoje a ochrany zdraví svého i druhých.

Zjišťování odborné připravenosti učitelů na utváření a rozvoj kompetencí žáků k aktivnímu rozvoji a ochraně zdraví a k odpovědnosti za něj se uskutečnilo v rámci řešení výzkumného projektu „Mediální a osvětové nástroje kultivace lidských zdrojů“, který je v letech 2004 - 2010 součástí výzkumného záměru VÚBP, v.v.i., „BOZP - Zdroj zvyšování kvality života, práce a podnikatelské kultury“.

Cíle a cílová skupina

Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi 339 učiteli základních škol z celé ČR. Jeho cílem bylo zjistit, co školy a jejich učitelé chápou pod pojmem „výchova ke zdraví“, jak ji začlenili do svých školních vzdělávacích programů a učebních plánů, jak pojmají výuku založenou na utváření klíčových kompetencí žáků a na jejich rozvoj, na plnění vzdělávacího cíle a dosahování očekávaných výstupů. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., rovněž zajímalo, jak jsou pedagogičtí pracovníci připraveni odborně na utváření a rozvoj kompetencí žáků k aktivnímu rozvoji a ochraně fyzického, duševního a sociálního zdraví a k odpovědnosti za něj, jaké zdroje a vzdělávací možnosti využívají pro sebezvzdělávání a pro kvalitní zajištění výuky a jaké pro výuku mají nebo by uvítali nástroje, metodiky a didaktické pomůcky.

Dotazníkové šetření pro učitele vybraných základních škol ke znalostem a připravenosti pedagogických pracovníků (učitelů) na utváření a rozvoj kompetencí žáků k aktivnímu rozvoji a ochraně fyzického, duševního a sociálního zdraví a k odpovědnosti za něj

Metodologie

Příprava, realizace a vyhodnocení dotazníkového šetření probíhalo v r. 2009. Dotazník pro učitele byl připraven jako online dotazník a zároveň tvořil přílohu direct mailu (motivačního dopisu). Učitelé měli možnost zvolit některou z níže uvedených možností: vyplnit online dotazník na webové adrese <http://skoly.vubp.cz/dotaznik-pro-ucitele.php>, která slouží jako pomoc při zajišťování výchovy k bezpečnému a zdraví neohrožujícímu chování a k ochraně zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, nebo dotazník odeslat elektronickou poštou, faxem, nebo běžnou poštou. Dotazníkové šetření probíhalo od 20. dubna 2009 do 29. května 2009.

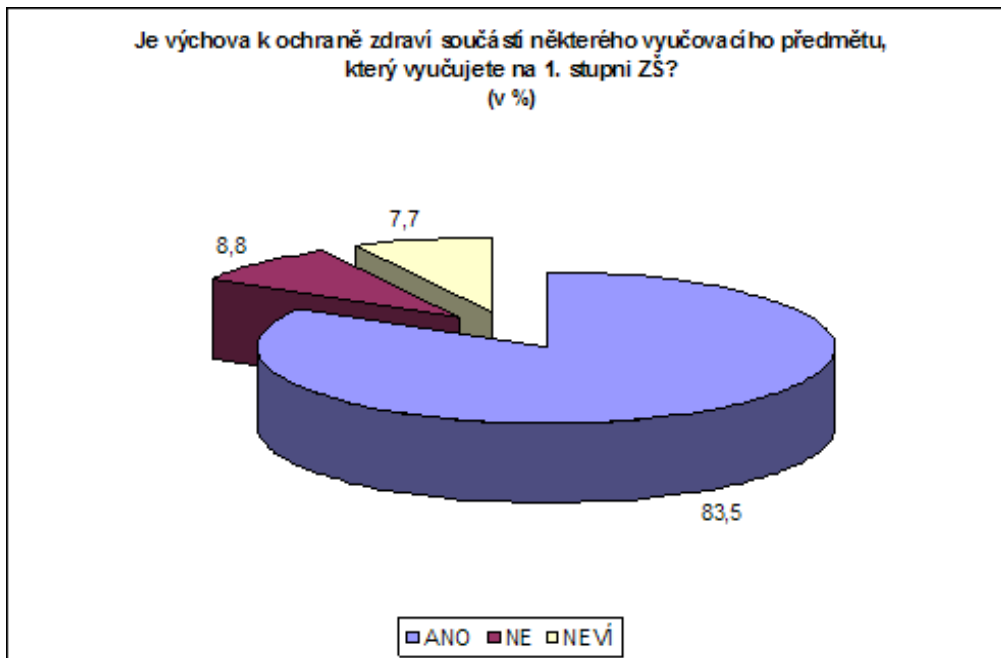
Souběžně byla zajištěna publicita online dotazníkového šetření na oborovém portálu pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, BOZPinfo.cz (www.bozpinfo.cz), a to v článku „Učitelé, počítáme s vámi!“ (http://www.bozpinfo.cz/knihovna-bozp/citarna/tema_tydne/ucitele09.html), který byl spolu s dotazníkem zveřejněn dne 20. dubna 2009. V Učitelových novinách č. 18/2009 bylo uveřejněno upozornění na toto dotazníkové šetření ve formě aktuality.

Výsledky - statistické vyhodnocení dotazníkového šetření

Statistické údaje a komentář k jednotlivým otázkám a získaným odpovědím:

Je výchova k ochraně zdraví součástí některého vyučovacího předmětu, který vyučujete na 1. stupni ZŠ? (otázka č. 1)

Z celkového počtu odpovědí (339), 283 učitelů ze ZŠ uvedlo, že na 1. stupni vyučují výchovu k ochraně zdraví (83 %). 30 učitelů uvedlo, že výchovu k ochraně zdraví nevyučují (9 %) a 26 učitelů neví (8 %).

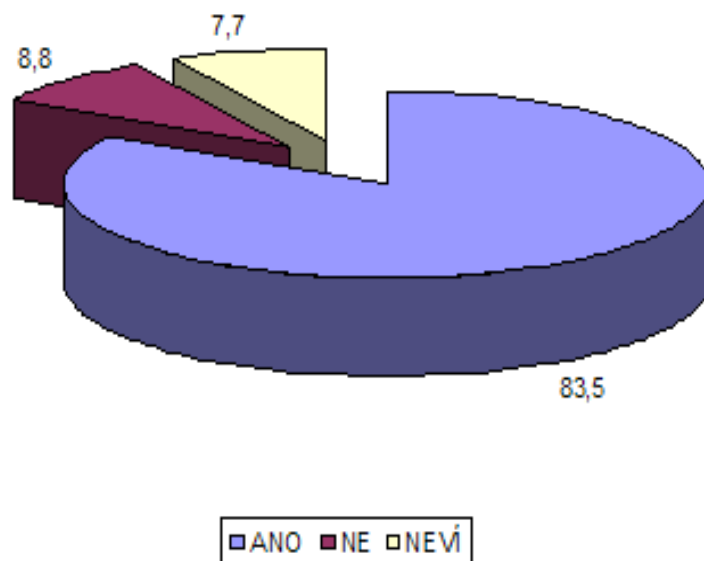
O jaký předmět nebo předměty se jedná?

Z výčtu je výchova k ochraně zdraví na 1. stupni ZŠ nejčastěji zařazována do předmětů: prvouka, přírodověda, přírodopis a tělesná výchova. Vysoce nepravděpodobné a nerelevantní je výuka v českém jazyce, hudební výchově a předmětu objevy, který podle řešitelského týmu není vyučovacím předmětem. Je také málo pravděpodobné, že výchova k ochraně zdraví se vyučuje na 1. stupni ZŠ v hodinách náboženství a matematiky. Dopravní výchova není podle školních osnov vyučovacím předmětem. Výskyt odpovědí k předmětu výtvarná výchova přisuzujeme skutečnosti, že při výtvarné výchově mohou být žáky používány nástroje (např. rydla) nebo barvy, které mohou představovat nebezpečí úrazu nebo zdroj rizika.

K doplňkové otázce k ot. č. 1 respondenti uvedli (pořadí odpovědí dle četnosti):

- prvouka (188),
- přírodověda, přírodopis (149),
- tělesná výchova (98),
- nauka o světě, člověk a svět, člověk a jeho svět, objevy, zdravý životní styl; zdravotní výchova; ČJS, zdravotní kroužek, náboženství, etická výchova, rodinná výchova (36),
- praktické činnosti, pracovní činnosti, práce na pozemku (30),
- český jazyk (26),
- vlastivěda (25),
- výtvarná výchova (13),
- fyzika, matematika (7),
- všechny (5),
- hudební výchova (4),
- dopravní výchova (3),
- chemie (1),
- nevím (1).

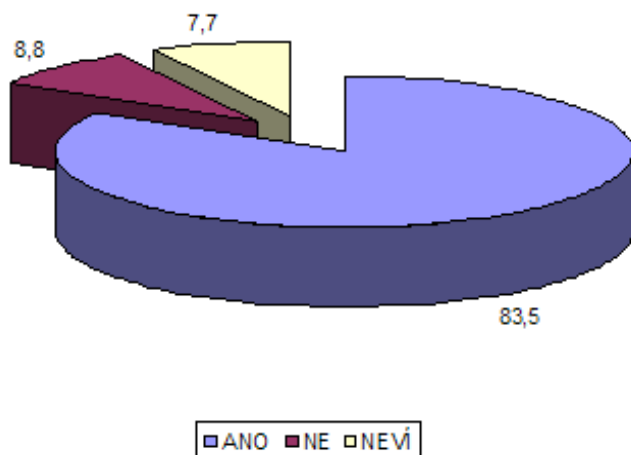
Je výchova k ochraně zdraví součástí některého vyučovacího předmětu,
který vyučujete na 1. stupni ZŠ?
(v %)

**Je výchova k ochraně zdraví součástí některého vyučovacího předmětu, který vyučujete na 2. stupni ZŠ?
(otázka č. 2)**

Na 2. stupni ZŠ 220 učitelů uvedlo, že vyučují výchovu k ochraně zdraví (65 %). 37 učitelů uvedlo, že ne (11 %) a 82 učitelů neví (24 %).

Je výchova k ochraně zdraví součástí některého vyučovacího předmětu,
který vyučujete na 1. stupni ZŠ?
(v %)

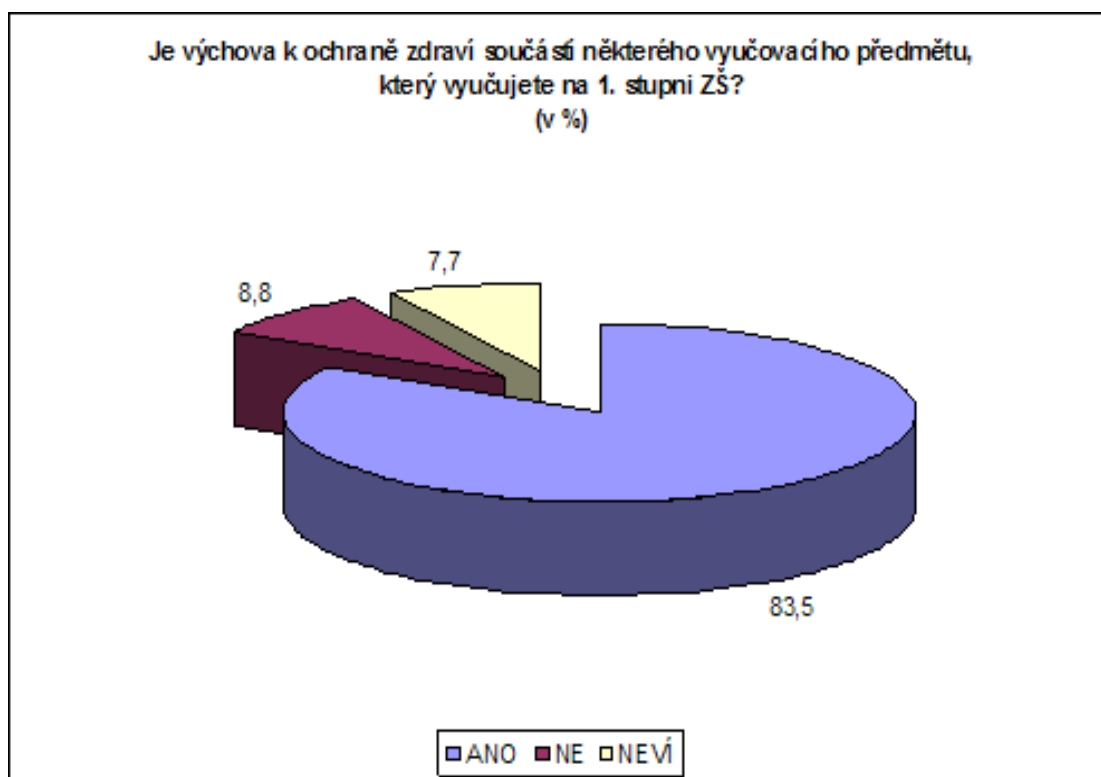
O jaký předmět nebo předměty se jedná?

Z výčtu je výchova k ochraně zdraví na 2. stupni ZŠ nejčastěji zařazována do předmětů: domácnost, rodinná výchova,

společenská výchova, etika, osobnostní výchova. Vysoce nepravděpodobnou a nerelevantní je výuka v českém jazyce, anglickém jazyce a dějepise. Je také málo pravděpodobné, že výchova k ochraně zdraví se vyučuje na 2. stupni ZŠ v hodinách matematiky. Zarážející je, že 7 učitelů vůbec neví, ve kterém předmětu by se výchova k ochraně zdraví mohla vyučovat.

K doplňkové otázce k ot. č. 2 respondenti uvedli (pořadí odpovědí dle četnosti):

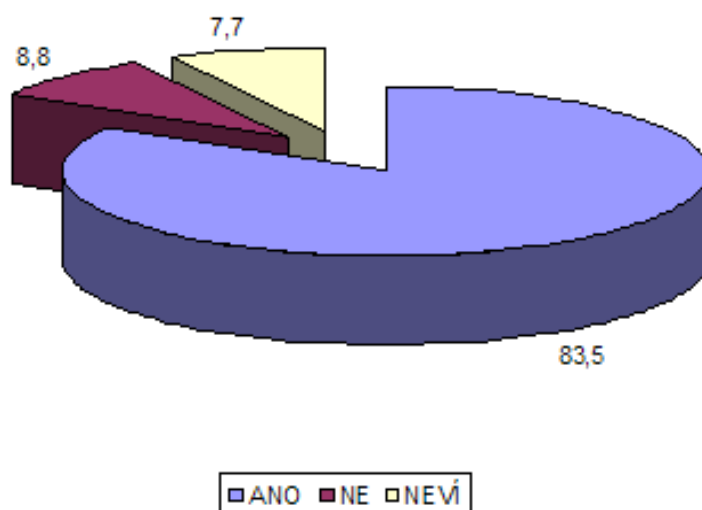
- domácnost, rodinná výchova, společenská výchova, etika, osobnostní výchova (106),
- výchova ke zdraví, zdravý životní styl, člověk a zdraví (91),
- přírodopis, člověk a příroda, zeměpis, biologie (89),
- občanská výchova, volba povolání (74),
- tělesná výchova (65),
- praktické činnosti, pracovní činnosti, pracovní výchova (26),
- chemie (19),
- nemáme 2. stupeň (19),
- fyzika, matematika (13),
- český jazyk, anglický jazyk (9),
- nevím (7),
- člověk a svět práce (5),
- technická výchova, výtvarná výchova (4),
- dějepis (2).

Jsou k problematice utváření kompetencí žáků k ochraně zdraví zpracovány metodické pokyny? (otázka č. 3)

Na otázku č. 3, zda jsou k problematice utváření kompetencí žáků k ochraně zdraví zpracovány metodické pokyny 196 učitelů odpovědělo ano (58 %), 119 učitelů uvedlo ne (35 %) a 24 učitelů neví (7 %).

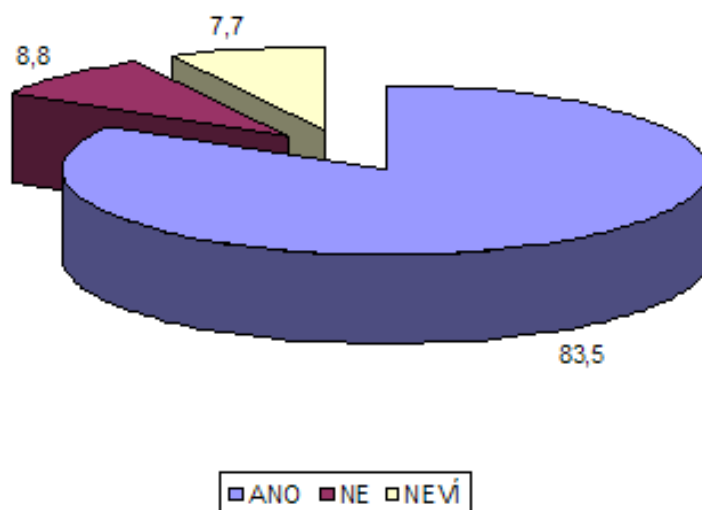
Je výchova k ochraně zdraví součástí některého vyučovacího předmětu,
který vyučujete na 1. stupni ZŠ?
(v %)

Využíváte metodický portál RVP <http://www.rvp.cz/sekce/53>, konkrétně pak jeho sekci pro základní vzdělávání <http://www.rvp.cz/sekce/3>? (otázka č. 4)

142 učitelů využívá metodický portál RVP (42 %), 188 učitelů portál nevyužívá (55 %) a 9 učitelů o portálu neví (3 %).

Je výchova k ochraně zdraví součástí některého vyučovacího předmětu,
který vyučujete na 1. stupni ZŠ?
(v %)

Přispíváte do této sekce uvedeného portálu? (otázka č. 5)

V návaznosti na předchozí otázku, 5 učitelů uvedlo, že na zmíněný portál svými příspěvky přispívá (1 %), 328 učitelů nikoliv (97 %) a 6 učitelů neví (2 %).

Využíváte jiný portál, prostředek nebo cestu? V případě, že ano, jaký: (otázka č. 6)

Odpovědi respondentů jsou seřazeny do několika skupin podle četnosti odpovědí, na prvním místě (nejvíce zastoupen) je Internet, mezi nejméně frekventované odpovědi (vždy po jedné odpovědi) patří učebnice, didaktické pomůcky a komunikace se žáky.

Pořadí odpovědí (dle četnosti):

- Internet – konkrétní stránky (27),
- Literatura, publikace, tiskoviny, časopisy (10),
- Další elektronická média (9),
- Internet – zcela nekonkrétní (7),
- Výchova – vzdělávání, ozdravné programy apod. (7),
- Školení/vzdělávání, konzultace učitelů s odborníky (5),
- Internet – další stránky (bez bližší specifikace) (4),
- Ostatní (4),
- Besedy (s lékařem, hygienickou stanicí, hasiči, policie), exkurze a semináře pro žáky (3),
- Učebnice a specializované publikace (Nápadník Raabe pro 1. stupeň ZŠ) (2),
- Didaktické pomůcky (pracovní sešity, nástěnné obrazy) (1),
- Komunikace se žáky (zpětná vazba) (1).

Velmi užitečná byla pro řešitele projektu zjištění o charakteru webových stránek, které učitelé využívají pro výchovu žáků ke zdraví (pořadí odpovědi: 1).

Webové stránky určené pro využití v celostátním měřítku lze rozdělit do několika skupin. Zastoupeny jsou stránky:

- nabízející tradiční i digitální učební pomůcky, metodiky pro učitele, informace pro inspiraci a pro běžnou pedagogickou činnost nebo projektové vyučování a další moderní formy výuky [www.rvp.cz/sekce/4 (2) - metodický portál VÚP Praha, www.kafomet.cz (1) - katalog forem a metod; www.projektovevyucovani.cz (1) - jak zvýšit smysluplnost efektivitu portál pro kreativní žáky, učitele a školy];
- zaměřené na využívání moderních technologií pro výuku a pro vzdělávání učitelů [www.skolazaskolou.cz (1) - výukový a vzdělávací software pro školy, on-line výuku, pro další vzdělávání učitelů vč. e-learningových programů; www.veskole.cz (7) - portál na podporu interaktivní výuky s využitím interaktivních tabulí a moderních technologií ve výuce; www.moderniucitel.cz (1) pro pedagogické pracovníky se zájmem o využívání prvků informačních a komunikačních technologií při práci se svými žáky a studenty (články, metodické návody, myšlenky a nápady pro podporu efektivního využívání ICT ze strany pedagogických pracovníků, výukové materiály pro projektové vyučování, výukové lekce, výukové materiály, tipy + nápady + další zdroje)];
- obecně věnované zdraví a výchově ke zdraví vč. informací k programu Zdravá škola/Škola podporující zdraví [www.szu.cz; www.vychovakezdravi.cz a učitelé blíže nespecifikované stránky k projektu Zdravá škola/Škola podporující zdraví (2) a stránky ministerstva zdravotnictví (2)];
- věnované zdravé životosprávě, životní stylu nebo primární prevenci drogové závislosti [<http://www.hravezizdrave.cz> (1); www.zdrava5.cz (1); www.stob.cz (1); www.odrogach.cz (1)];
- pro plánování rodiny a sexuální výchovu [www.rodinnavychova.cz či spíše lépe www.planovanirodiny.cz (1)];
- pro bezpečnost silničního provozu [www.ibesip.cz (1)], které se m.j. zaměřují na dopravní výchovu pro předškolní děti, žáky ZŠ a na mládež a

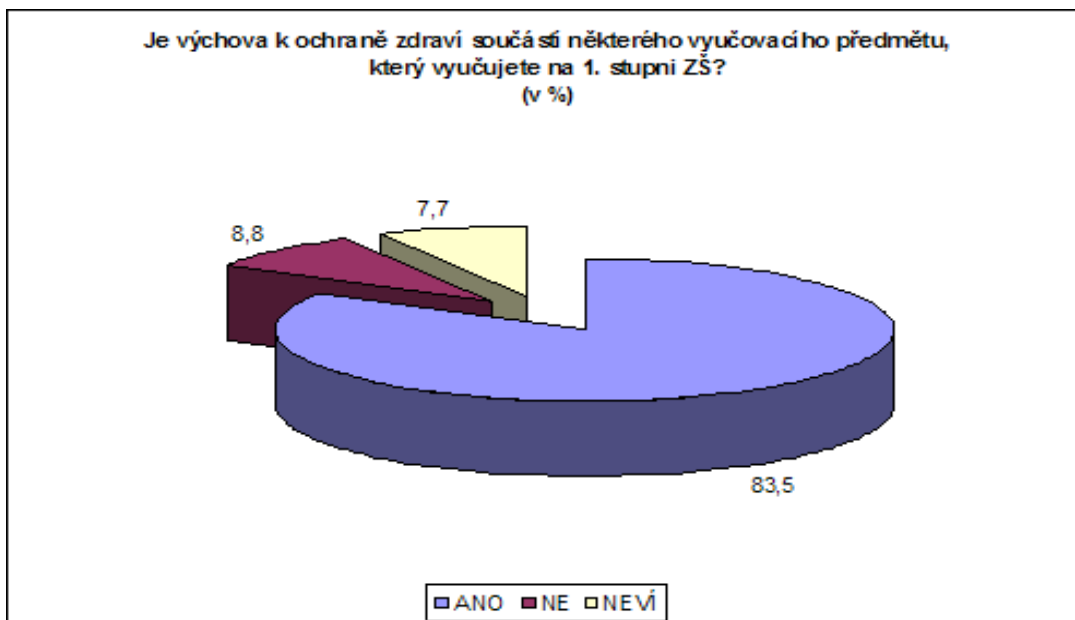
- ministerstva životního prostředí (1);
- pro výuku angličtiny [www.skolahrou.cz (1)];
- pro internetový nákup učebnic, výukových pomůcek a dalších materiálů pro učitele (učitelské listy, školního videa) [www.ceskaskola.cz (2); <http://nove.raabe.e4.cz/zakladni-skoly/produkty/publikace/ucitelsky-napadnik-pro-1-stupen-zs.html> / Nápadník Raabe pro 1. stupeň ZŠ (1); www.ceskeskolstvi.cz (1)].

Respondenti ve 3 případech uvedli také internetové stránky regionálního charakteru www.zkola.cz (Zlínský kraj) a www.zachranny-kruh.cz (Karlovarský kraj).

Stránka www.zkola.cz je informačním a vzdělávacím portálem školství Zlínského kraje. Kromě jiných je zde sekce pro pedagogické pracovníky, která je prostorem pro sdílení učebních textů, metodických pomůcek a dalších informací. Jejím hlavním cílem je podpora vzájemné spolupráce učitelů. Učitelů jsou upozorňováni na akce pro další vzdělávání učitelů a jiné vzdělávání pro dospělé, na soutěže, olympiády a školní přehlídky a také na výukové materiály prostřednictvím jednotlivých kabinetů (dalších úrovní sekce *Pedagogičtí pracovníci*). Např. *Kabinet pro tělesnou výchovu a výchovu ke zdraví* (pro učitele a učitelky tělesné a rodinné výchovy či obdobných předmětů) nabízí studijní a metodické podkladů do různých předmětů, ale také se s učiteli a studenty podělit o vlastní materiály. Ze zde veřejně dostupných materiálů uvádíme namátkově:

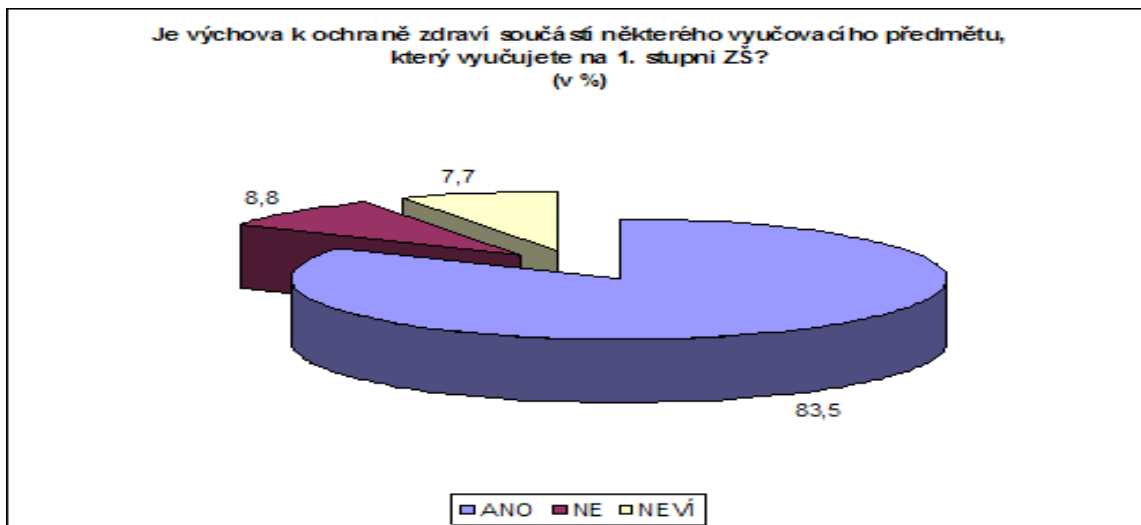
- Úrazy dětí (výstupy z projektu realizovaného obecně prospěšnou společností Děťství bez úrazů: brožury pro pedagogy základních a středních škol, letáky, č. ...),
- Příručky o výchově a prevenci v oblasti požární ochrany,
- Nabídka výukových filmů z oblasti "Ochrana člověka za mimořádných událostí",
- Pohyb a relaxace (relaxační metody pro zvládání stresu u dětí a dospělých.),
- Příručka o poskytování první pomoci,
- Ochrana člověka za mimořádných událostí - příručka pro učitele základních a středních škol,
- Poruchy příjmu potravy - příručka pro učitele (Příručka Výchova ke zdraví - poruchy příjmu potravy).

Stránka www.zachranny-kruh.cz je stránkou projektu *Chraň svůj svět, chraň svůj život* (1. 1. 2009 - 30. 6. 2010). Globálním cílem projektu je zvýšení úrovně vzdělanosti a připravenosti obyvatelstva (zejména dětí a mládeže) a ostatních subjektů Karlovarského kraje v oblasti běžných rizik, rizik mimořádných událostí i krizových situací, zefektivnění postupů složek Integrovaného záchranného systému (IZS) v Karlovarském kraji a zvýšení prevence a přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci. Projekt je zaměřen na vzdělávání v oblasti ochrany zdraví, životů, životního prostředí a majetku a udržitelného rozvoje jako takového, a na spolupráci mezi školami, školskými zařízeními, Asociací "Záchranný kruh" a dalšími subjekty regionu, zejména v uvedených problematikách. Zaměřuje se kromě jiného na aktivity ve vztahu ke školám a školským zařízením, dětem a mládeži. Hlavním cílem je přitom systémová podpora a pomoc školám a školským zařízením při výuce a výchově problematik ochrany života, zdraví, životního prostředí a majetku (průřezových témat). Předmětem projektu ve vztahu ke školám a školským zařízením je zavádění nových vyučovacích metod, organizačních forem a výukových činností, včetně tvorby modulových výukových programů, s důrazem na mezipředmětové vazby, které vedou k rozvoji relevantních klíčových kompetencí žáků. Vedle vzdělávání žáků patří mezi hlavní aktivity projektu také vzdělávání pracovníků a vedoucích pracovníků škol. Projekt podporující zdraví a bezpečí dětí, mládeže se zaměřuje na oblasti rizik, nimiž se mohou setkat v různých prostředích a v různém období (doma, v létě, v zimě, na horách, u vody, v dopravě) a na ostatní případy.

Pracujete při výchově žáků k ochraně zdraví s učebnicí/učebnicemi, které jsou pro daný vyučovací předmět schváleny nebo doporučeny? (otázka č. 7)

231 učitelů v dotazníkovém šetření uvedlo, že pracují při výchově žáků k ochraně zdraví se schválenými učebnicemi pro daný předmět (68 %). 95 učitelů nikoliv (28 %) a 13 učitelů neví (4 %). Vzhledem k tomu, že samostatných učebnic pro výchovu k ochraně zdraví existuje velmi málo (a zpravidla jsou vytvořeny pro 1. stupeň ZŠ, nelze jednoznačně potvrdit, že obsah učebnic, které jsou převážnou většinou respondentů využívány je relevantní k oblasti, která řešitele projektu především zajímá, a to k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a která řešitele projektu především zajímá, a to k bezpečnosti a ochraně zdraví při pracovních činnostech a v souvislosti s přípravou na volbu povolání i s bezpečností člověka při práci.

Máte pro zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví k dispozici tradiční didaktické materiály, např. nástěnné obrazové materiály, tištěné materiály textové nebo obrazové povahy (učebnice, pracovní listy)? (otázka č. 8)

Zda mají učitelé pro zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví k dispozici tradiční didaktické materiály, odpověděli následovně: 286 odpovědí bylo ano (84 %), 46 odpovědí ne (14 %) a 7 učitelů neví (2 %).

Využíváte aktivně tyto tradiční didaktické materiály? (otázka č. 9)

U otázky č. 9 odpovědělo 275 učitelů, že tradiční didaktické materiály využívají (81 %), 54 učitelů tradiční didaktické materiály nevyužívají (16 %) a 10 učitelů neví (3 %).

Máte pro zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví k dispozici moderní didaktické materiály, např. počítačové prezentace, filmy, digitální materiály (počítačové programy, CD, DVD)? (otázka č. 10)

Moderní didaktické materiály má k dispozici 229 učitelů (68 %), 102 učitelů moderní didaktické materiály k dispozici nemá (30 %) a 8 učitelů neví (2 %).

Využíváte aktivně tyto moderní didaktické materiály? (otázka č. 11)

Zda aktivně využívají moderní didaktické materiály 204 učitelů uvedlo, že ano (60 %), 118 učitelů uvedlo ne (35 %) a 17 učitelů neví (5 %).

Považujete existující didaktické materiály za vyhovující a relevantní k požadavku utváření kompetencí žáků k aktivnímu rozvoji a ochraně fyzického, duševního a sociálního zdraví a odpovědnosti za něj a k očekávaným výstupům? (otázka č. 12)

154 učitelů považuje existující didaktické materiály za vyhovující a relevantní (45 %), stejný počet učitelů se domnívá, že ne (45 %) a 31 učitelů neví (10 %).

Přivítal/a byste nové didaktické materiály? (otázka č. 13)

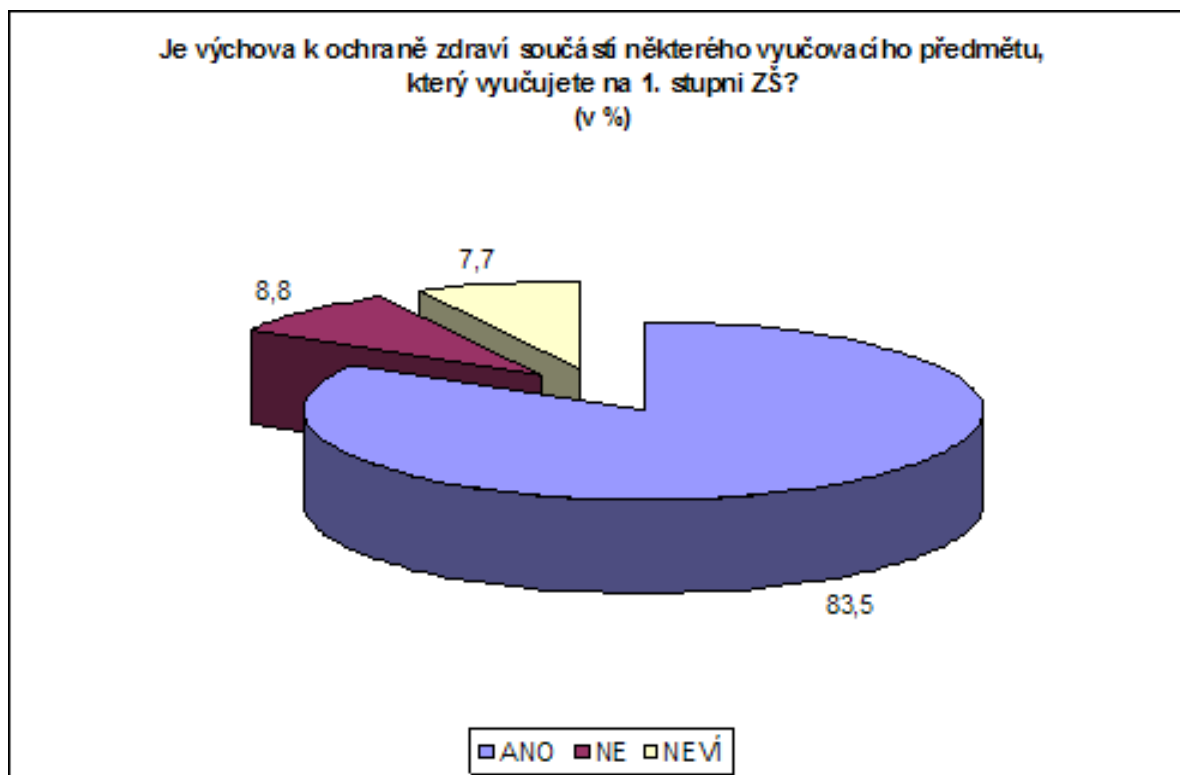
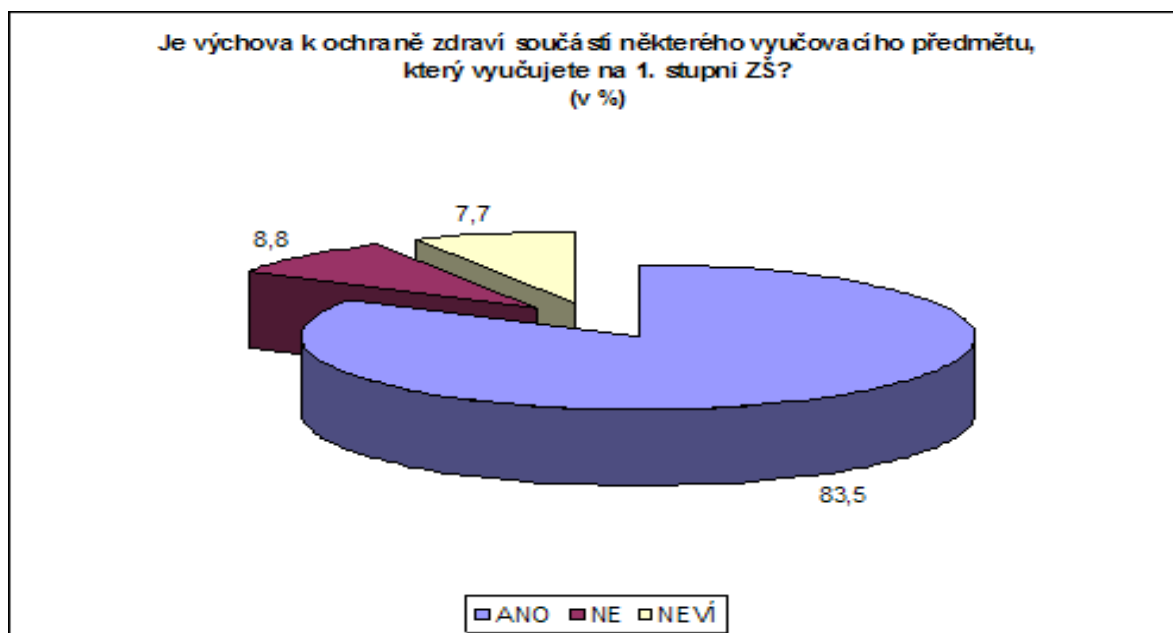
Nové didaktické materiály by přivítalo 288 učitelů (85 %). Didaktické materiály jako jeden z možných kroků k podpoře a rozšíření pedagogického působení učitelů při výchově žáků v otázce bezpečnosti, rozvoje a ochrany zdraví a odpovědnosti za něj zmiňují respondenti i v odpovědích na otázku č. 22, čímž zájem o tyto výukové pomůcky potvrzují. 24 učitelů odpovědělo na otázku č. 13 záporně (7 %) a 27 učitelů neví (8 %).

V případě, že ano, jakou formu by didaktické materiály měly mít, resp. jakou formu byste při Vámi zajišťované výuce nejlépe využil/a: (otázka č. 14)

- digitální/elektronickou (prezentace, výukové programy pro použití na PC na CD nebo DVD nosičích, jak textové, obrazové nebo smíšené)
Z celkového počtu odpovědí (339) by 264 učitelů rádo využilo digitální/elektronické didaktické materiály (78 %).
- audiovizuální (filmy na videokazetách nebo DVD či jiných médiích)
Audiovizuální didaktické materiály by využilo 215 učitelů, to je 63 %.
- vizuální (nástěnné obrazy, plakáty)
Vizuální didaktické materiály by při výuce zvolilo 115 učitelů (34 %).
- vizuálně-prostorovou (3D objekty)
Téměř stejný počet učitelů (116) by zvolilo vizuálně prostorové didaktické materiály (34 %).
- tištěnou (učebnice, pomocné, učební texty, pracovní sešity, pracovní listy nebo další tištěné materiály zahrnující textové a/nebo obrazové informace)
Tištěné didaktické materiály by shodně jako audiovizuální didaktické materiály využilo 216 učitelů (64 %).
- jinou, jakou:

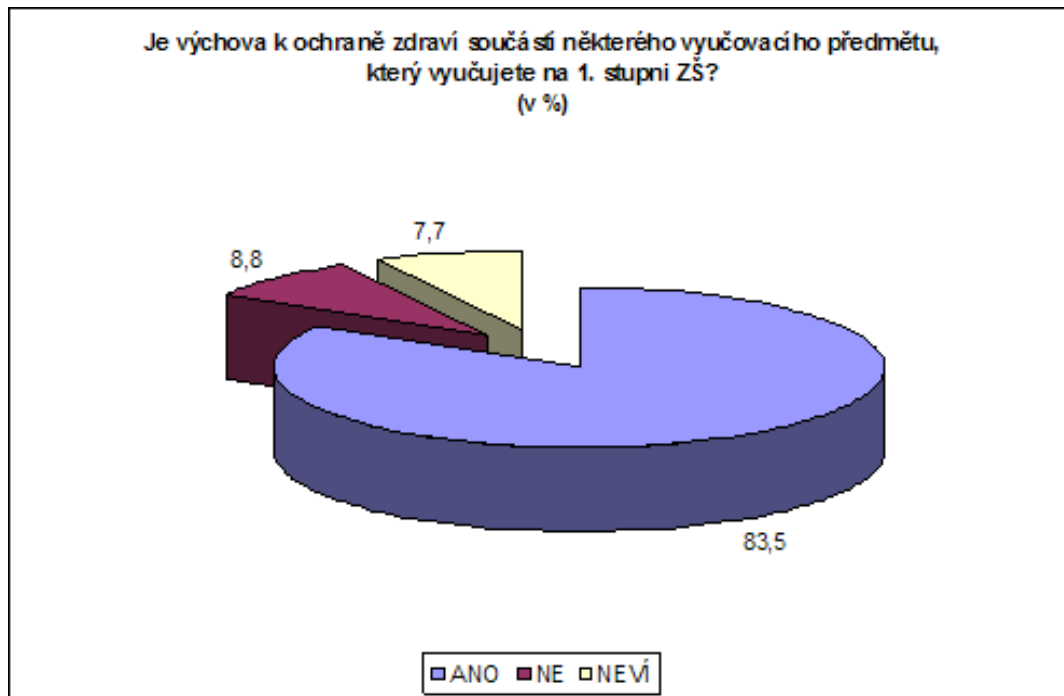
➤ Jako jinou formu didaktických materiálů by učitelé zvolili tuto:

- interaktivní tabule (6)
- tištěné materiály/pracovní listy (4)
- modelové situace (4)
- besedy s odborníky/projektové vyučování (3)
- média (2).

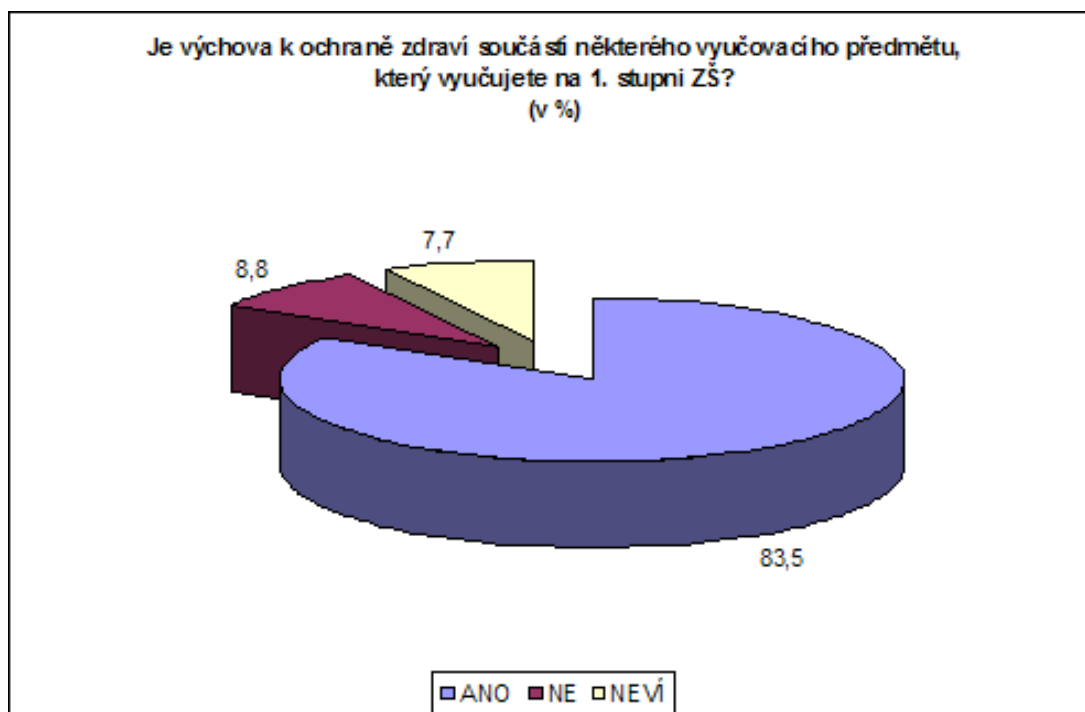
Znáte a využíváte jako zdroj informací k zajišťování výchovy ke zdraví <http://skoly.vubp.cz/?> (otázka č. 15)

Na otázku č. 15, zda využívají jako zdroj informací webovou stránku <http://skoly.vubp.cz/> 67 učitelů uvedlo, že ano (20 %), 258 učitelů uvedlo ne (76 %) a 14 učitelů neví (4 %).

Uvítal/a byste podporu pro zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví, např. ze strany některého odborného pracoviště pro otázky ochrany zdraví (besedy, exkurze, soutěže, projektové hodiny/dny apod.)? (otázka č. 16)

298 učitelů z celkového počtu odpovědí (339) uvedlo, že by podporu pro zajišťování výchovy žáku k ochraně zdraví uvítalo (88 %). 31 učitelů uvedlo, že ne (9 %) a 10 učitelů neví (3 %).

Uvítal/a byste pro svůj osobní rozvoj a pro získání dalších znalostí k výchově žáků k ochraně zdraví např. krátkodobý odborný kurz? (otázka č. 17)

O odborný kurz projevilo zájem 214 učitelů (63 %), 109 učitelů zájem nemá (32 %) a 16 učitelů neví (5 %).

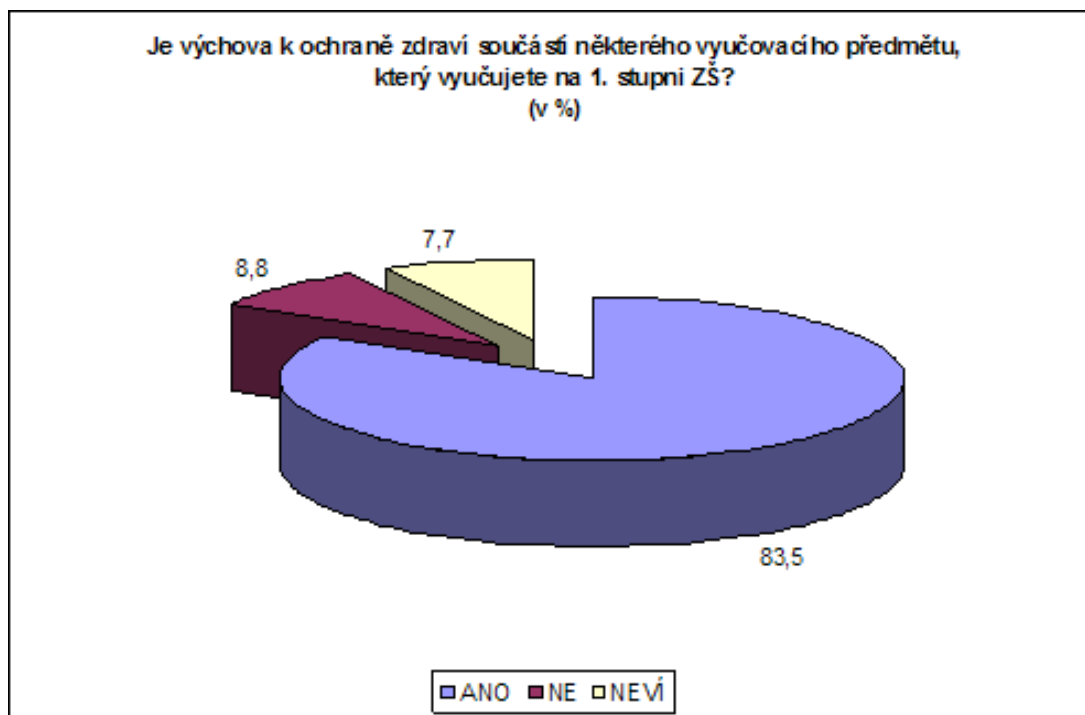
Podstoupil/a jste pre- nebo postgraduální přípravu (příp. kurz), která by Vás připravil/a na utváření kompetencí žáků k ochraně zdraví? (otázka č. 18)

Zda by učitelé podstoupili pre- nebo postgraduální přípravu odpověděli následovně: 74 učitelů ano (22 %), 247 učitelů uvedlo ne (73 %) a 18 učitelů neví (5 %).

U jakého organizátora/vzdělavatele? (otázka č. 19)

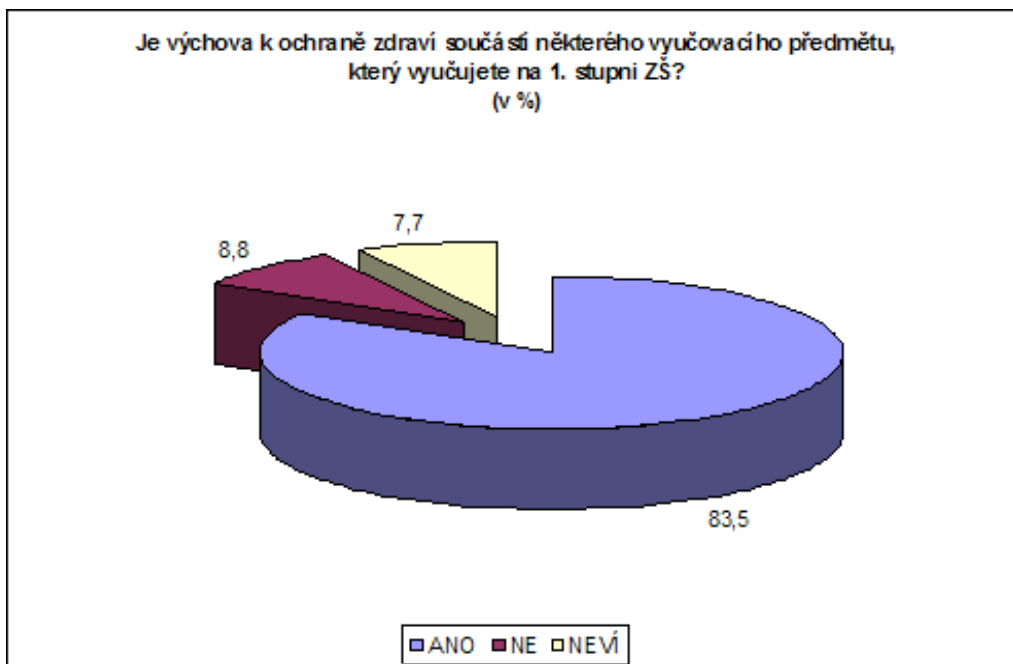
Na tuto otázku učitelé nejčastěji odpověděli takto:

- univerzity (9),
- ZŠ (6),
- Český červený kříž (5),
- Národní institut pro další vzdělávání (4),
- Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum (4),
- MŠMT (3).

Existují, nebo Vy osobně vnímáte, nějaké překážky nebo bariéry při zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví a jejich bezpečnosti? (otázka č. 20)

64 učitelů se domnívá, že překážky nebo bariéry při zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví a jejich bezpečnosti existují (18 %). 249 učitelů se domnívá, že nikoliv (74 %) a 26 učitelů neví (8 %).

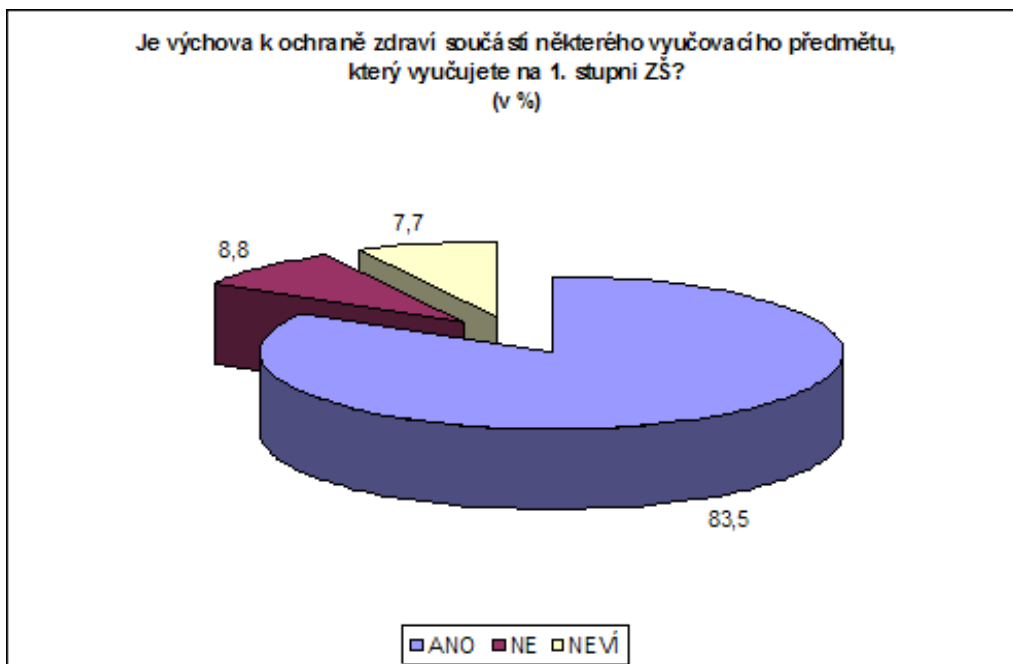

Existují, nebo Vy osobně vnímáte, nějaké překážky nebo bariéry při zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví a jejich bezpečnosti? Pokud ano, uveďte jaké: (otázka č. 21)

Pořadí výskytu odpovědí v pořadí dle nejvyšší četnosti k nejnižší:

- špatná spolupráce s rodinou (27),
- nedostatečný časový prostor pro výuku (11),
- nedostatek materiálů pro výuku (8),
- nedostatek finančních prostředků (6),
- špatný vliv médií (5).

Učitelé jako hlavní překážky a bariéry uvedli špatnou spolupráci **s rodinou (27)**. Necítí dostatečnou podporu a znalosti ze strany rodičů, dochází k porušování závazných pravidel ze strany rodiny, k rozporům ve výchově ve škole a k výchově doma a vůbec celkovému nezájmu. Další početnou skupinou jsou odpovědi se vztahem k časové dotaci výchovy ke zdraví v jednotlivých vyučovacích předmětech. Učitelé si kladou otázku, do kterého vyučovacího předmětu začlenit výchovu žáků k bezpečnosti a ochraně zdraví, aby mohl být této problematice věnován odpovídající prostor. Právě **nedostatek času (11)** pro tuto oblast výchovy a vzdělávání žáků vidí respondenti jako překážku a bariéru na 2. místě v pořadí žebříčku svých odpovědí. **8 učitelů** vidí překážky a bariéry při zajišťování výchovy žáka k ochraně zdraví a jejich bezpečnosti v **nedostatku materiálů pro výuku**. Postrádají nové didaktické a informační materiály pro jednotlivé věkové skupiny žáků. Celkově se domnívají, že, řečeno jejich slovy, je: „žádná nebo velmi malá nabídka metodických materiálů z této oblasti“. Pokud nabídka existuje, tak učitelé narážejí na **nedostatek finančních prostředků (6)**, a to na nákup učebních pomůcek, učebnic a studijních materiálů, na realizaci ukázkových programů a další pomůcky. **5 učitelů** upozorňuje na značný, ale nevhodný **vliv médií**.

Jaké by podle Vás měly být podniknuty kroky k podpoře a rozšíření pedagogického působení učitelů při výchově žáků v otázce bezpečnosti, rozvoje a ochrany zdraví a odpovědnosti za něj? (otázka č. 22)

Náměty respondentů jsou seřazeny do několika skupin podle četnosti odpovědí, na začátku (nejvíce zastoupeno) je vzdělávání, na konci je plat učitele. Přehled uzavírá skupina několika rozmanitých a ojedinělých odpovědí (Nezařazené/různé):

- Učitelé - vzdělávání (34),
- Materiály (24),
- Rodiče, rodina (22),
- Akce (pro děti), metody práce (18),
- Spolupráce škol s různými zařízeními, s veřejností, součinnost různých složek při působení na žáky (12),
- Výuka (11),
- Finanční prostředky (pro školu, výuku) (7),
- Média (3),
- Učitelé - místo ve společnosti, autorita (3),
- Učitelé - platy (3),
- Nezařazené (různé) (13).

Nejvíce námětů v otázce kroků k podpoře a rozšíření pedagogického působení učitelů při výchově žáků v otázce bezpečnosti, rozvoje a ochrany zdraví a odpovědnosti za něj **se dotýká vzdělávání učitelů**. Ze **34 získaných odpovědí** se převážná většina (32) vztahuje k potřebě dalšího vzdělávání učitelů cestou kurzů, školení, seminářů, lepší informovanosti, spolupráce učitelů s odborníky a odbornými pracovišti. V jednom případě z těchto 34 odpovědí je zmíněna potřeba dalšího vzdělávání ředitelů škol s vysvětlením, že pokud ti pochopí potřebu zavádět témata ochrany zdraví a bezpečnosti do výuky, pak jsou schopni dále motivovat pedagogy.

Ve dvou případech se uvádí jako potřebné vzdělávání budoucích učitelů již na pedagogických fakultách.

Další početnou skupinou odpovědí je **skupina praktických pomůcek a didaktických materiálů**. Jejich potřebu zmiňuje **24 respondentů** (je to trojnásobek odpovědí na ot. č. 21, kdy bariéru při zajišťování výchovy žáku k ochraně

zdraví a jejich bezpečnosti vidělo v nedostatku materiálů pro výuku pouze 8 učitelů). Respondenti žádají vhodné a více didaktických materiálů, učebnic a pracovních sešitů a jiných praktických pomůcek. Důležitá je také metodická podpora učitelů Zároveň zmiňují potřebu adekvátního množství finančních prostředků na jejich nákup (viz též skupina Finance). V odpovědích respondentů se objevuje postesknutí, že k tvorbě metodických materiálů je tlačen sám učitel (metodické a didaktické materiály nevznikají na zakázku MŠMT, ale při výuce, a jejich tvůrci je v lepším případě nabízejí k využití svým kolegům, např. prostřednictvím Internetu).

Důraz na výchovu dětí v rodině (nejen v otázce ochrany zdraví) klade **22 respondentů**. To je taková bolest poslední doby, že rodina se zprošťuje výchovy dítěte a odpovědnosti za něj, za jeho chování, návyky apod. Nicméně škola je na základě RVP pro ZV odpovědná za vytváření kompetencí žáků k aktivnímu rozvoji a ochraně fyzického, duševního a sociálního zdraví a odpovědnosti za něj, takže svůj podíl na výchově dětí k ochraně zdraví má a nemůže se jej zprostit.

18 dotázaných projevilo **zájem o méně tradiční formy předávání znalostí žákům**, např. cestou besed, diskuzí, projektových dnů, exkurzí, soutěží, filmů apod. Objevila se potřeba prožitkového učení (vlastní prožitek vede ke zkušenosti – řízeně však mnohdy nelze, k prožitku v oblasti ochrany zdraví a k poškození zdraví většinou dojde na základě nepozornosti, nesprávného chování a nikoliv plánovitě), příkladů ze života, konkrétních příkladů negativních dopadů skutečných událostí na jednotlivce, skupiny či lokality. Na druhé straně nacházíme poznámku, že nejdůležitější je prevence.

Při nejlepší vůli nemůže být učitel odborníkem na všechno. **Spolupráci škol s různými zařízeními**, s veřejností, součinnost různých složek při působení na žáky vidí jako potřebnou **12 respondentů**. V řadě případů školy takovou spolupráci realizují, v současné době jde ale spíše o otázky zdraví (zdravé zuby, obezita, životospráva, zdravý životní styl, bezpečnost v dopravě, bezpečnost při hrách, bezpečnost při setkání s cizími/neznámy osobami, prevence požáru, výbuchu (plynu), průmyslových havárií, živelních katastrof. BOZ ve škole (v dílně, při praktických a pracovních činnostech a při TV, výletech, výcviku – lyžařském, plaveckém). Vedle aktivit konkrétních akcí, které by měla organizovat škola, se objevuje zmínka o potřebě aktivního přístupu dětí k vlastní bezpečnosti a k ochraně zdraví a života v širším slova smyslu, např. v zájmových kroužcích.

K organizaci výuky se vyjádřilo **11 respondentů**. Zde se respondenti příliš neshodují, ani v časové/hodinové dotaci, ani v tom, zda by výchova žáků k bezpečnosti ochrany zdraví měla být v ZŠ řešena jako samostatný vyučovací předmět nebo začleněna do ostatních vyučovacích předmětů. Ojedinele se objevil názor, že stejně jako učitel je individualitou, je i jeho přístup k výchově a vzděl. k této otázce individuální.

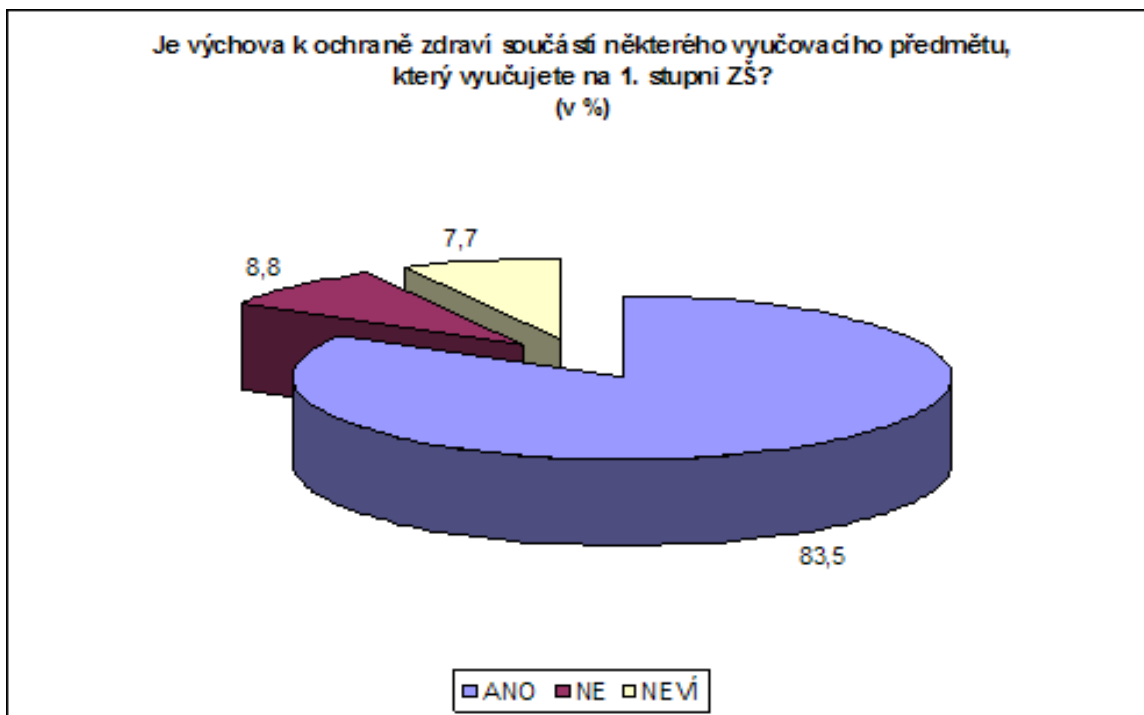
Překvapivě ne mnoho **respondentů (7)** upozorňuje na to, že jedním z kroků k podpoře a rozšíření pedagogického působení učitelů při výchově žáků v otázce bezpečnosti, rozvoje a ochrany zdraví a odpovědnosti za něj **je dostatečné množství finančních prostředků**. Ty by podle jejich názorů měly být využity na vzdělávání učitelů, na nákup pomůcek a dalšího vybavení pro školy.

Média jako krok k podpoře a rozšíření pedagogického působení učitelů při výchově žáků v otázce bezpečnosti, rozvoje a ochrany zdraví a odpovědnosti za něj zmínili **3 respondenti**. Jeden z respondentů je uvádí (televizní pořady jako možný prostředek, který by při správném využití mohl mít na děti a mládež dobrý vliv, protože obecně jsou média prostředkem, který tato cílová/věková skupina přijímá a snadno se jimi nechá ovlivnit. Dva respondenti naopak poukazují na to, že pořady (televize, film), programy na PC jsou dnes takového charakteru, kdy prezentují brutalitu a násilí a negativně tak ovlivňují myšlení a chování dětí. Pokud není korekce ze strany dospělých, děti podceňují nebezpečí a přeceňují své schopnosti, necítí odpovědnost za své zdraví a zdraví jiných. Často jsou žáci s riziky ohrožení zdraví životy srozuměni, avšak ve většině případů se podle toho nechovají. Lidské zdraví není pro mladé lidi nejvyšší hodnotou.

Jako krok správným směrem vidí **3 respondenti zvýšení autority učitele**, který by zároveň měl být pro žáky nejlepším příkladem, a zvýšení jeho kompetencí ve výuce ve vztahu k žákům.

3 respondenti uvádějí, že jedním z kroků, kterým je možné podpořit a rozšířit pedagogické působení učitelů při výchově žáků v otázce bezpečnosti, rozvoje a ochrany zdraví a odpovědnosti za něj **je jejich lepší finanční ohodnocení (zvýšení platu)**. Pokud společnost chce rozšiřovat pedagogické působení učitelů, adekvátně by měl stoupnout i jejich plat.

K nezařazeným odpovědím (Nezařazené/různé): Tato skupina zahrnuje soupis **odpovědí (13)**, které nebyly zařaditelné do žádné z předchozích skupin. Objevují se zde např. poznámky k jasné legislativě a jasným pravidlům, která mohou vést ke správnému přístupu škol k výchově žáků k ochraně zdraví, stačí důslednost, k pojetí odpovědnosti a ochraně zdraví se víc dělat nedá, podstatné je vycházet z daných konkrétních podmínek, situací, sociální skupiny. 4 respondenti se vyjádřili, že v jejich škole je výchova k ochraně zdraví zabezpečena dostatečně a e bylo uděláno maximum. Jeden respondent tvrdí, že není potřeba podnikat žádné kroky, protože, cit.: „Normální dítě snadno chápe a příslušné kompetence v rámci ZŠ si velmi dobře osvojí. Ti, kteří jsou méně nadaní, si na průměrné úrovni osvojí totéž, protože ty pokyny se pravidelně opakují mnohokrát za jeden školní rok (prázdniny, práce na pozemku, cvičení na nářadích, školní výlet, exkurze atd.). No a těm, kteří na to kašlou (z jakéhokoliv důvodu) nepomůže ani interaktivní tabule na Besip, přednáška na šikanu atd. Je to jen další příležitost dělat binec, v lepším případě spát, hlavně, že se neučíme.“ Naproti tomu se objevují návrhy: vést žáky ke zdravému životnímu stylu (zdravé potraviny, pohyb), nezatěžovat pedagogy dalším zbytečným papírováním!, motivace učitelů k dalšímu sebevzdělávání a seberealizaci.

Další sdělení, připomínky, návrhy a náměty k šetřené problematice: (otázka č. 23)

Na závěr dotazníku měli učitelé se možnost vyjádřit a sdělit připomínky, návrhy a náměty k šetřené problematice. Všechny příspěvky jsme rozdělili do následujících skupin:

- začleňování problematiky do výuky (11),
- zájem o další materiály (6),
- více akcí ve školách (7),
- lepší spolupráce s rodinou (4),
- větší prestiž učitele (2),
- nezařazené (4).

Nejvíce respondentů (celkem 11 odpovědí) zaměřilo svou pozornost na problematiku **výuky** k bezpečnosti a zdraví, přičemž polemiku lze vysledovat zejména v protichůdných názorech na začleňování BOZ do výuky – někteří učitelé by přivítali vznik nového předmětu, který by citovali: „zahrnoval péči o tělo, duši, dopravní výchovu, ekologickou výchovu, výchovu ke zdraví, bezpečnost, hlavně k obyčejné lidské slušnosti a ohleduplnosti“ nebo zapojení psychologa do péče zejména o duševní zdraví dětí (někteří žáci potřebují samostatný přístup). Naopak jiný respondent preferuje nenásilné propojení výchovy k BOZ s ostatními předměty. Další stanoviska „pouze“ konstatují tento problém, některá jej dokumentují příkladem z praxe: např. učitel českého jazyka nemá za povinnost děti k výchově ke zdraví a bezpečnosti cíleně vést, nejde o povinné průřezové téma z RVP ZV (samozřejmě se tématu nevyhýbá, pokud na něj narazí, ovšem cíleně toto provádět nelze, pak by nezbyval čas na předmět samotný); další respondent uvádí příklad výchovného působení na děti z hlediska bezpečnosti v MŠ a na tristní výsledky po vyhodnocení pomocí zinscenované scény. Tomuto problému včleňování výuky k BOZ se věnuje zhruba polovina z 11 odpovědí. Další náměty upozorňují na vhodnost zařazení nácviku praktických dovedností, na práci s dostupnými informačními zdroji nebo vyznívají neutrálně – typ „Pojďte učit na základní školu“ nebo „základní škola má poskytovat základní informace“ apod.

Využití **materiálů** pro výuku si všímá 6 respondentů – je upozorňováno na potřebu zdravotnického materiálu (např. resuscitačních loutek) a nedostatek financí, zmiňuje se úspěšné využití videonahrávek, je upozorňováno na chybějící

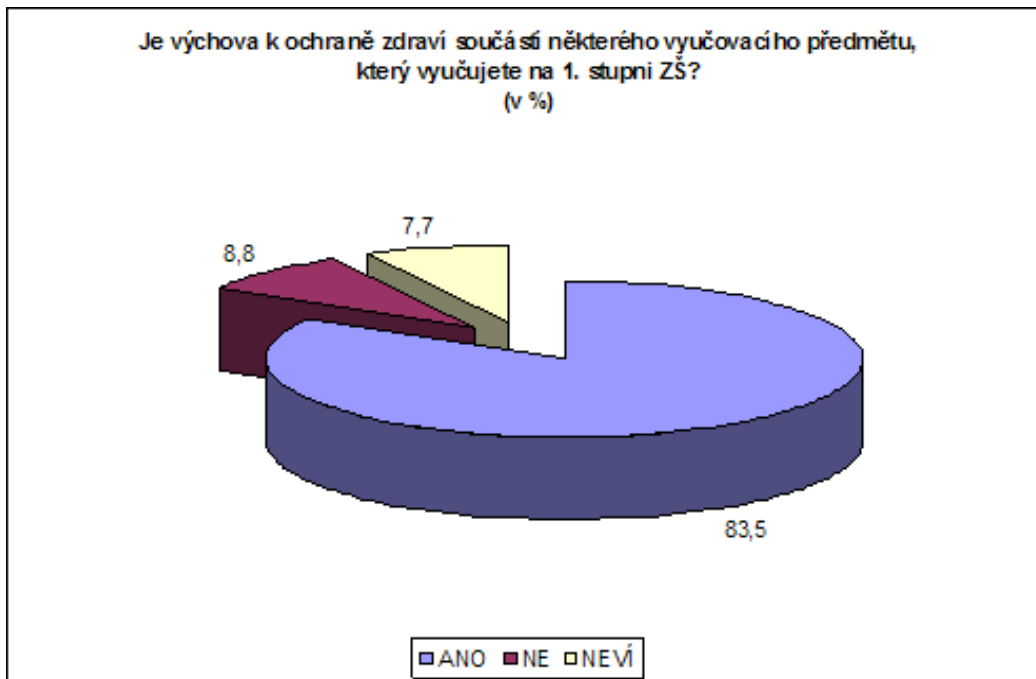
materiály ve školách praktických a speciálních, doporučuje se vyučovat pomocí finančně nenáročných obrazových a metodických materiálů atd.

Důraz kladli respondenti i na **akce**, které by napomohly zlepšení povědomí žáků o BOZ (7 respondentů); uvádějí například, besedy, přednášky, exkurze, projekty ve výuce, semináře o prevenci úrazů, kurzy, praktické ukázky přiměřené věku apod., přičemž v některých školách se tyto akce již tradičně pořádají, jak ze sdělení vyplývá, u jiných je to spíše přáním a výhledem do budoucnosti.

Větší zapojení **rodiny**, osvěta mezi rodiči a upozornění na odlišný způsob života v rodinách žáků (poznatky ze školy jako je zdravá výživa, denní režim či vzory chování nejsou v rodině promítnuty) jsou obsahem 4 připomínek v tomto dotazování.

Na nutnost větší prestiže **učitele** upozorňují další 2 respondenti. Je důležitý jeho osobní příklad, mnohdy však sebelepší snaha učitele nevede k výsledkům.

Zajímavé byly i „**nezařazené**“ náměty, z nichž v jednom bylo konstatováno, že některé TV programy a počítačové hry snahu učitelů v některých případech hatí, další upozorňuje naopak na možnost využití veřejnoprávních médií k výrazné propagaci zdravého životního stylu a využití pomoci (i finanční) soc. odborů měst, jiný požaduje pravidelnou informovanost metodického vedení na jednotlivých školách.

Závěr

Cílem dotazníkového šetření mezi učiteli vybraných základních škol **bylo zjistit odbornou připravenost pedagogických pracovníků (učitelů) na rozvoj kompetencí žáků** k aktivnímu rozvoji a ochraně fyzického, duševního a sociálního zdraví a odpovědnosti za něj a v širším měřítku na formování bezpečného a zdraví neohrožujícího chování dětí a mládeže. Na tuto skutečnost se zaměřily otázky č. 16 a 19. Některá zjištění k tomuto problémovému okruhu částečně vplynula i z odpovědí na otázky č. 20 a 23.

Pozitivním zjištěním je, že již dříve **někteří učitelé absolvovali pre- nebo postgraduální přípravu, která jim napomohla při utváření kompetencí žáků k ochraně zdraví**. Také samotný zaměstnavatel se podílí na osobním rozvoji učitelského sboru a vysílá je na různé vzdělávací akce. Bohužel víc jak 70 % dotázaných nepodstoupilo

postgraduální přípravu (kurz), která by je připravila na utváření kompetencí žáků k ochraně zdraví. **Učitelé rovněž mají zájem o osobní rozvoj a o získání dalších znalostí k výchově žáků k ochraně zdraví.** Více jak polovina dotázaných uvítala pro svůj osobní rozvoj a pro získání dalších znalostí k výchově žáku k ochraně zdraví např. krátkodobý odborný kurz. Zájem o vzdělávání učitelé následně potvrdili v odpovědích na otázku č. 22 (Jaké kroky by měly být podniknuty k podpoře a rozšíření pedagogického působení učitelů při výchově žáků v otázce bezpečnosti, rozvoje a ochrany zdraví a odpovědnosti za něj), kdy vzdělávání cestou kurzů, školení, seminářů preferovalo nejvíce dotázaných (34 z celkem 150 odpovídajících, tj. 22,6 %), v jednom případě z těchto 34 byla uvedena potřeba dalšího vzdělávání ředitelů škol s vysvětlením, že pokud ti pochopí potřebu zavádět témata ochrany zdraví a bezpečnosti do výuky, pak jsou schopni dál motivovat jim podřízené pedagogy. 32 odpovědí z 34 získaných se vztahuje k potřebě dalšího vzdělávání učitelů, ve dvou případech se uvádí jako potřebné vzdělávat budoucí učitele již na pedagogických fakultách. Logickým řešením popsané situace by se jevílo zahrnout do vzdělávacích programů pro stávající i budoucí učitele problematiku ochrany zdraví a bezpečnost člověka při pracovních činnostech a zainteresovat **do přípravy vzdělávacích programů pro stávající i budoucí učitele i jiné instituce, v případě výchovy žáků ke zdraví (ochrana zdraví a bezpečnost při pracovních činnostech a při práci) instituce specializované právě na tyto otázky** (např. Státní zdravotní ústav a Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i. a jiné).

Kromě jiného podle názorů respondentů by **k odborné připravenosti učitelů přispěla lepší informovanost, spolupráce s odborníky a odbornými pracovišti.** V odpovědích na otázku zda by uvítali podporu pro zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví učitelé jasně vyjádřili svůj zájem o spolupráci např. v podobě besed, exkurzí, soutěží, přípravy a realizace projektových dnů. Pro zajímavost jsme porovnali zájem učitelů o akce pro žáky, besedy, projektové dny apod. (viz Graf č. 12 tohoto materiálu) s výsledky dotazníkového šetření mezi žáky 2. stupně základních škol v otázce podpory pro zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví (viz článek [Pohled žáků základních škol na způsoby seznamování s informacemi o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci](#) v jiném čísle tohoto periodika, graf č. 1, odpovědi na otázky č. 1, 2, 3, 4, 5, 19). Zjistilo se, že žáci i učitelé shodně označují besedy jako nejvhodnější nástroj, kterým lze působit na žáky 2. stupně základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií při předávání informací o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech. Na příkladu besed, prováděných na základních školách (rovněž viz [Pohled žáků základních škol na způsoby seznamování s informacemi o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci](#)) se ukázalo, že besedy žákům přinesly nové poznatky, bezpečnost a ochranu zdraví považují za zajímavé a důležité téma (takto odpověděla většina dotázaných), a nadpoloviční většina žáků si po vyslechnutí besed ještě více uvědomila rizika, kterými je ohrožena. Ze srovnání rovněž jako v předchozím případě vyplynulo, že odborné besedy by uvítali pro zajišťování ochrany zdraví jak žáci, tak i učitelé, protože vedle přínosu jsou pro ně jako metoda výuky zajímavé a především srozumitelné.

Z výsledků provedeného dotazníkového šetření dále vyplynulo, že **s připraveností učitelů na rozvoj kompetencí žáků k aktivnímu rozvoji a ochraně fyzického, duševního a sociálního zdraví je úzce spojena i znalost zdrojů pro čerpání potřebných informací a materiálů pro výchovu ke zdraví.**

Šetření vyjma výše uvedeného toho přineslo tazateli odpovědi na otázky:

- začlenění výchovy do zdraví do vyučování z hlediska volby předmětu a stanovení časové dotace pro výuku v jednotlivých ročnících a na obou vzdělávacích stupních,
- překážky a bariéry pro zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví a bezpečnosti.

Podrobněji se nyní z důvodu limitovaného rozsahu článku autorky k těmto zjištěním nevyjadřují.

Příloha

Literatura

1. *Vzdělávání pedagogů* [online]. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2006 [cit. 2009-09-21]. Dostupný z WWW: <(<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vzdelavani-pedagogu>, <http://www.msmt.cz/skolskareforma/dotazy>)>.
2. *Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol* [online]. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2009-09-21]. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/AK/koncepce1.htm>>.
3. *Standard kvality profese učitele* [online]. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2006 [cit. 2009-09-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/standarducitele>>.
4. *Standard v otázkách a odpovědích* [online]. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2006 [cit. 2009-09-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/standarducitele/standard-v-otazkach-a-odpovedich>>.
5. *Sborník z vědecké konference s mezinárodní účastí „Příprava učitelů a aktuální proměny v základním vzdělávání“ konané ve dnech 15.- 16.9.2005*. České Budějovice, 2005. 198 s.
6. *Katalog programů dalšího vzdělávání učitelů a dalších aktivit celoživotního vzdělávání* [online]. Praha : Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006 [cit. 2009-09-21]. Dostupný z WWW: <http://userweb.pedf.cuni.cz/uprps/katalog_new/uvod.htm>.

Autor článku:

[Hana Hlavičková](#)

[Ing. Zdenka Opletalová](#)

[PhDr. Irena Kuhnová](#)